

»Različnost, drugačnost, izvirnost, individualnost učencev
predstavlja osnovno izhodišče učiteljevega dela v današnji šoli!«

1 UČNE TEŽAVE

V osnovno šolo je vključena zelo heterogena populacija otrok, kar pomeni da se srečujemo z zelo različnimi učenci. Nekateri izmed njih imajo pri šolskem delu in usvajanju šolskih znanj večje težave. Nekateri ne zmorejo pravilno pisati, slabše berejo, imajo okrnjene številske in količinske predstave, težje se zberejo pri šolskem delu, nimajo motivacije za učenje in še veliko bi lahko naštevali. Skratka, lahko rečemo, da se **učne težave** pojavijo pri učencih z različnimi kognitivnimi, socialnimi, emocionalnimi in drugimi značilnostmi in pomeni, da imajo **pri učenju pomembno večje težave kot vrstniki**.

KONTINUUM POMOČI UČENCEM Z UČNIMI TEŽAVAMI

Pri delu z učenci, ki imajo v osnovni šoli težave pri učenju, razlikujemo **pet osnovnih stopenj pomoči**:

1. pomoč učitelja pri pouku, dopolnilnem pouku ter v okviru podaljšanega bivanja in varstva

Na tej stopnji učitelj pomaga učencu pri rednem (skupnem in nivojskem) pouku v razredu in pri dopolnilnem pouku. Učencu v nižjih razredih pomaga tudi učitelj v podaljšanem bivanju. V okviru procesa poučevanja se učencu omogoči več prilagoditev in večjo količino pomoči ter diferencira in individualizira učne zahteve, naloge, pripomočke...

2. pomoč šolske svetovalne službe

Če učenec z učnimi težavami kljub vsem učiteljevim prilagoditvam ne napreduje, se v nudenje pomoči vključi svetovalna delavka šole. Svetovalna delavka poglobi in dopolni celotno odkrivanje in raziskovanje težav ter v reševanje vključi svetovanje učencu, svetovanje učitelju in staršem (glede pomoči učencu doma).

3. dodatna individualna in skupinska pomoč

Kadar se učne težave kljub učiteljevi pomoči pri rednem in dopolnilnem pouku, v podaljšanem bivanju ter pri občasni pomoči svetovalne delavke nadaljujejo, se učencu ponudi in organizira individualna in skupinska pomoč. Dodatne ure individualne in skupinske

pomoči potrebujejo praviloma učenci z zmernimi učnimi težavami. Opravijo se dodatni diagnostični postopki, pri bolj zapletenih težavah se v obravnavo že vključujejo tudi specializirane zunanje strokovne ustanove.

4. mnenje in pomoč zunanje strokovne ustanove

Za učenca z učnimi težavami, ki ne napreduje kljub vsem oblikam pomoči na prvih treh stopnjah, lahko šola zaprosi za dodatno strokovno mnenje in dodatno strokovno pomoč glede na naravo težav ustrezno zunanjo specializirano strokovno ustanovo (npr. svetovalni center, zdravstveno mentalno-higiensko službo, ipd.).

5. program s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo

Če je strokovno mnenje šole, da učenec z izrazitejšimi specifičnimi učnimi težavami potrebuje več prilagoditev in pomoči, šola staršem predlaga usmerjanje v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

1.1 SPLOŠNE UČNE TEŽAVE

Učenci s **splošnimi učnimi težavami** so učenci, ki imajo pomembno večje težave kot vrstniki pri usvajanju znanj in spretnosti pri enem ali več učnih predmetih. Zaradi težav so pri enem ali več učnih predmetih manj uspešni ali celo neuspešni in dosegajo nižje izobraževalne dosežke. Splošne učne težave so posledica različnih dejavnikov:

- podpovprečnih in mejnih intelektualnih sposobnosti,
- težave v socialno-emocionalnem prilagajanju (čustvene težave),
- pomanjkanje motivacije,
- slabše razvitih samoregulacijskih sposobnosti,
- drugojezičnosti,
- socialno-kulturne drugačnosti,
- socialno-ekonomske prikrajšanosti (revščina) itd.

1.1.1 UČNE TEŽAVE PRI UČENCIH, KI POČASNEJE USVAJAJO ZNANJA

Učenci, ki počasneje usvajajo znanja imajo podpovprečne in mejne intelektualne sposobnosti. Pri njih opazamo pogostejše težave na naslednjih področjih:

- razumevanje abstraktnih učnih vsebin in zapletenih pojmov,
- posploševanje in prenos znanja,
- reševanje večstopenjskih nalog in problemov,
- pomnjenje,
- pozornost in koncentracija,
- jezikovne sposobnosti,
- ustno izražanje,
- usvajanje osnovnih šolskih veščin (branja, pisanja, pravopisa, računanja),
- metakognicija (sposobnost načrtovanja časa in dela, spremljanje in preverjanje lastnega dela in rezultatov...),
- motivacija za učenje, ki je odvisna od uspehov, spodbud...),
- socialno vključevanje.

Kako pomagati?

- abstraktne učne vsebine spremenimo v konkretne;
- poenostavljamo učne vsebine in gradiva, jih pogosto ponavljamo, da si jih otrok zapomni;
- informacije in naloge naj bodo konkretne, enostavne in enoznačne;
- učinkovita je sistematična pomoč (učitelja, vrstnika, starša);
- pomembno je čim bolj avtomatizirati veščine in strategije, saj hitro pozabljajo;
- več ustnega kot pisnega izražanja;
- jasna in kratka navodila s preverjanjem razumevanja;
- omogočimo učne in tehnične pripomočke;
- podaljšamo čas za reševanje nalog;
- krajše domače naloge;
- razvijanje močnih področij.

1.1.2 UČNE TEŽAVE ZARADI UČENČEVIH SLABŠE RAZVITIH SAMOREGULACIJSKIH SPRETNOSTI

Samoregulacijske spretnosti pomenijo sposobnost učenčevega samostojnega nadziranja in uravnavanja učnega procesa, zlasti pri samostojnem učenju ter pri dejavnostih pred, med in po učenju.

Težave pri dejavnostih *pred učenjem* se kažejo s postavljanjem ciljev, ko se odločajo o tem, kaj se želijo naučiti, z izbiranjem učnih strategij in s prepričanjem o lastni neučinkovitosti za učenje. Pred učenjem se ne pripravijo na učenje, ne aktivirajo predznanja, ne določijo namena učenja in niso pozorni na zgradbo učne snovi, zato da bi se jo lažje naučili.

Težave pri dejavnostih *med učenjem* se kažejo pri osredotočanju na učno snov, vsak dejavnik jih zmoti pri učenju, ne zaznavajo svojega napredka pri učenju in ne razumejo učnega gradiva.

Težave pri dejavnostih *po učenju* se kažejo v nepopolnih odgovorih na vprašanja učitelja o učni snovi, ne znajo poiskati bistvenih informacij iz učne snovi, ne znajo povzeti učne snovi, ne zmorejo kritično ovrednotiti učne snovi...in neuspeh pripisujejo svoji nesposobnosti, ne pa napakam v procesu učenja.

Kako pomagati?

Učenje samoregulacijskih spretnosti naj bo vključeno v vsakodnevno učenje in poučevanje (konkretna izkušnja). Učence najprej vodeno učimo učnih strategij, odgovornost za doseganje ciljev pa postopno prepuščamo učencem, seveda s spremljanjem in z dajanjem povratne informacije.

1.1.3 UČNE TEŽAVE ZARADI POMANJKLJIVE UČNE MOTIVACIJE

Pomanjkljiva učna motivacija se pri učencih kaže predvsem v nizki vztrajnosti pri šolskem delu, v nizki pripravljenosti vlagati trud v šolsko/učno delo ter v nezanimanju za določene predmete, učne vsebine ali šolsko delo nasploh. Konkretno se kaže tako, da učenci ne sledijo razlagi in delu v razredu, ampak delajo nekaj drugega; učenja se lotevajo pod prisilo; brez zunanjskega nadzora (starša, učitelja) ne vztrajajo dolgo pri učnem delu; se izogibajo učnim

nalogam (jih ne opravijo, jih prepíšejo...); se ne pripravljajo na preverjanja in ocenjevanja znanja; izostajajo od pouka in skušajo čim prej končati pouk in šolanje.

Kako pomagati?

- pridobiti in vzdrževati pozornost učenca/otroka za šolsko delo (pri učnem delu uporabljati novosti, zanimivosti, presenečenja...);
- poudarjati pomembnost znanja;
- pri učnem delu in učnih predmetih upoštevati učenčeve/otrokove interese in izkušnje (npr. predelajo področje, ki jih zanima);
- učne vsebine povezovati z učenčevimi/otrokovimi osebnimi cilji;
- spodbujati sodelovalne oblike dela med učenci/otroki (skupinski projekti);
- povečati zaupanje v lastne zmožnosti (izražamo pozitivna pričakovanja, dajemo povratne informacije o njihovem napredku, pomagamo pri izbiri realističnih ciljev...);
- spodbujati zadovoljstvo pri učencih/otrocih (jih pohvalimo za dobro opravljeno delo).

1.1.4 ČUSTVENO POGOJENE UČNE TEŽAVE

Med čustveno pogojene učne težave sodita anksioznost (tesnoba) in depresija (potrtost).

1.1.4.1 Učne težave zaradi anksioznosti

Anksiozni učenci se pojavljajo v vseh socio-ekonomskih, kulturnih, rasnih ali etničnih skupinah. Pojav je enako pogost pri dečkih in deklicah. Anksioznim učencem primanjkuje občutek notranje trdnosti in zaupanja vase, zato je njihova potreba po odobravanju okolja pretirana. Preplavljeni so z notranjo tesnobo, ker sebe doživljajo kot neustrezne in ker je njihov strah pred neuspehom pretirano izražen. Ker uspešnost pri vsaki nalogi povezujejo z doživljanjem lastne vrednosti, so zadovoljni le s popolnostjo. Najdemo ga pri uspešnih in neuspešnih učencih. Značilnosti, ki se kažejo pri anksioznih učencih:

- napetost, težko se sprostijo;
- izogibajo se šolskemu delu ali odlašajo zaradi strahu, da ne bodo dovolj dobri;
- pretirana zaskrbljenost;
- pričakovanje katastrofalnih neuspehov v prihodnosti;

- potreba po neprestanem pomirjevanju, izražanju odobravanja;
- psihosomatske težave (glavoboli, bolečine v želodcu);
- pretiranost lastnega doživljanja (zardevanje, zadrega, neugodni telesni občutki);
- na videz zrelejše vedenje od vrstnikov;
- izgubljanje v nepomembnih podrobnostih;
- odvisnost od mnenja drugih;
- nezaupanje vase...

Kako pomagati?

- uporaba ustreznih načinov sprostitve napetosti (npr. tek, plavanje, kolesarjenje...);
- uporaba praktičnih načinov sproščanja vsak šolski dan;
- pomoč pri usvajanju strategij za organizacijo učenja;
- usmerjanje od perfekcionizma k realnim pričakovanjem in dosežkom;
- izogibanje kritiziranju;
- dajanje podpore;
- iskanje strokovne pomoči.

1.1.4.2 Učne težave zaradi depresivnosti

Potrto se kaže kot apatija – nezainteresiranost, pasivnost, vdanost v usodo..., zato se potrte učence/otroke pogosto označi kot lene in nemotivirane. Šele poglobljeno proučevanje njihovega doživljanja odkrije potrtost, žalost, občutke nemoči in obupa. Zanje je značilna neodločnost, ki jo spremljajo občutki krivde in negativna sklepanja. Najpogostejši znaki potrtosti/depresivnosti so:

- potrtost, žalost, razdražljivost;
- motnje hranjenja;
- motnje spanja;
- stalna utrujenost;
- nizko samospoštovanje, celo samopomilovanje;
- težave s koncentracijo;
- občutek brezupa.

Kako pomagati?

- ugotavljanje vira potrjenih občutij;
- strokovna pomoč;
- spodbujanje telesne dejavnosti, predvsem dejavnosti, ki zahtevajo partnerja (tenis, namizni tenis ipd.);
- spodbujanje različnih načinov sproščanja;
- odkrivanje napačnih prepričanj in nadomeščanje le-teh s pozitivnimi prepričanji;
- uravnoteženje pohval in kritik;
- načrtovanje majhnih, dosegljivih ciljev;
- spodbujanje dejavnosti, v katerih učenec/otrok resnično uživa.

1.1.5 UČNE TEŽAVE ZARADI DRUGOJEZIČNOSTI OZIROMA SOCIALNO-KULTURNE DRUGAČNOSTI

To so učenci, ki se težje sporazumevajo z okoljem, ker ne razumejo jezika, ne vedo, kaj morajo storiti, so pogosto osamljeni, ker ne poznajo pravil iger, imajo drugačne kulturne norme, kažejo občutke negotovosti in strahu, ki lahko preidejo v anksioznost, vedenjske težave ipd.

Kako pomagati?

- omogočimo preverjanje razumevanja jezika;
- uporabljamo čim več vizualnih opor (npr. slike, video posnetke, lutke...);
- izdelava slovarja ključnih besed;
- sprotno preverjanje razumevanja novih besed in pojmov;
- poenostavljanje besedil;
- nudenje dodatnih razlag;
- večkratno ponavljanje razlag in naučenega;
- pomoč vrstnikov – sodelovalno učenje, za skupno oblikovanje zapiskov, obnov, sestavkov;
- pomoč pri pisnem izražanju (s vprašanji, ključnimi besedami, z miselnimi vzorci...);
- vaje za razvoj besedišča;
- pomoč pri komunikaciji;

- pomoč pri vključevanju v socialno okolje;
- vključevanje v vsakdanje življenje in delo z maternim jezikom, predstavitev maternega jezika in svoje kulture.

1.1.6 UČNE TEŽAVE ZARADI EKSISTENČNE SOCIALNO-EKONOMSKE OVIRANOSTI IN OGROŽENOSTI (REVŠČINE)

Pri učencih, ki prihajajo iz revnih družin se kaže večji socialni strah, težave v navezovanju stikov z vrstniki, manjša priljubljenost pri vrstnikih ipd. Izobrazbeni primanjkljaji niso odvisni od notranjih, temveč od zunanjih dejavnikov, kot so: omejeno jezikovno funkcioniranje, različnost znanj in strategij, ki jih prinašajo iz domačega okolja, nezaupanje v lastne sposobnosti in negativna samopodoba.

Kako pomagati?

- odkriti močna področja in jih razvijati;
- razvijati pozitivno samopodobo (omogočiti uspešnost, izpostaviti sposobnosti, spretnosti, nadarjenosti...);
- ne izpostavljati otrokovih šibkosti (npr. da ima brezplačen obrok hrane);
- spodbujati socialne stike z vrstniki.

1.2 SPECIFIČNE UČNE TEŽAVE

Učenci s **specifičnimi učnimi težavami** so učenci z zelo heterogeno skupino primanjkljajev, ki se kažejo z zaostankom v zgodnjem razvoju in/ali težavah na katerem koli od naslednjih področij:

- pozornost,
- pomnjenje,
- mišljenje,
- koordinacija,
- komunikacija (jezik, govor),
- branje,
- pisanje,
- pravopis,
- računanje,
- socialna kompetentnost,
- čustveno dozorevanje.

Specifične učne težave so nevrofiziološko pogojene in primarno niso posledica vidnih, slušnih ali motoričnih okvar, motenj v duševnem razvoju, čustvenih motenj..., čeprav se lahko skupaj z njimi pojavljajo. Specifične učne težave se razprostirajo od lažjih preko zmernih težav do težkih in najtežjih oblik specifičnih učnih težav.

Učencev z **lažjimi in deloma zmernimi specifičnimi učnimi težavami** ter **učencev s splošnimi učnimi težavami** se ne vključuje v postopke usmerjanja, zato je potrebno opraviti ustrezne diferencialno-diagnostične postopke za razmejevanje specifičnih od splošnih učnih težav ter za razmejevanje lažjih od težjih oblik specifičnih učnih težav. Izobraževanje teh učencev šola izvaja tako, da prilagodi metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dopolnilni pouk in v oblike individualne in skupinske pomoči (*Zakon o osnovni šoli 1996, 12. člen*) Za učenca z učnimi težavami ni predviden individualizirani program, v katerega bi bil usmerjen z odločbo, vendar pa to ne pomeni, da ni upravičen do ustreznih prilagoditev v procesu poučevanja in učenja. Za vsakega učenca z izrazitejšimi splošnimi učnimi težavami in z lažjimi do zmernimi specifičnimi učnimi težavami tako na šoli oblikujemo **izvirni delovni projekt pomoči**, v skladu s *Konceptom dela o učnih težavah*, ki je bil sprejet oktobra 2007. Projekt je izviren, ker

nastaja posebej za učenca. V izvirnem delovnem projektu skupaj z učencem opredelimo problem oziroma učne težave; predvidimo metodiko in didaktiko poučevanja in učenja, potrebne prilagoditve; izvajalce pomoči pri pouku, dopolnilnem pouku in v okviru podaljšanega bivanja; morebitne druge oblike pomoči in njihove izvajalce ter dogovorjen načrt nalog za odpravo, zmanjšanje ali omilitev učnih težav. Izvirni delovni projekt pomoči pa se ne omejuje le na obvladovanje učnih težav, temveč omogoča tudi odkrivanje in spodbujanje učenčevih močnih področij, interesov, talentov in dobrih izkušenj. V sklepni evalvaciji izvirnega delovnega projekta pomoči opredelimo oblike učenja, prilagoditve in pomoči, ki so učencu pomagale premagati ali omiliti učne težave, hkrati pa zapišemo tudi preventivna priporočila in pobude za nadaljnje delo z učencem.

Učence s **težjimi** oziroma **najtežjimi specifičnimi učnimi težavami**, to so **učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja***, pa se usmerja, ker so zaradi višje stopnje težavnosti upravičeni do prilagoditev in dodatne strokovne pomoči v okviru programa s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

*glej Učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

1.2.1 DISLEKSIJA

Disleksija je specifična motnja branja in pisanja. Je notranje (nevrofiziološko) pogojena motnja, ki vpliva na učni proces branja in/ali pravopisa ter pravilnega pisanja. Gre za motenost procesov, ki predelujejo jezikovne informacije in s tem težave pri prepoznavanju posameznih glasov, kar je pogoj za razumevanje prebranega. Disleksijo spremljajo tudi težave na področju hitrosti predelovanja informacij, kratkoročnega spomina, pravilnega zaporedja, slušne in/ali vidne zaznave, ustnega izražanja in motoričnih spretnosti.

Otroci z disleksijo kažejo naslednje značilnosti:

- *govorni razvoj* – zamenjevanje podobnih glasov, težave s povezovanjem glasov v besede, slaba izgovorjava, slabo zavedanje rime, slabe slovnične strukture, težave pri poimenovanju stvari;
- *motorični razvoj* – težave s koordinacijo, težave z opravili (npr, zavezovanje vezalk, oblačenje), spotikanje, pogosto padanje, nerodnost;
- *črkovanje* – težko pomni pravila črkovanja, pogoste fonološke napake (npr. zamenjuje k-g, t-d, b-d, s-z...), črke niso v pravilnem zaporedju, težave s končnicami (npr. u namesto l), spuščanje in zamenjevanje samoglasnikov, težave pri besedah z dvojnimi soglasniki (npr. oddaja, priimek);
- *branje* – težave pri prepoznavanju glasov v besedah, težave s pravilnim zaporedjem glasov v besedah, težave z izgovorjavo posameznih glasov v besedi in tudi pogostih večzložnih besed, zamenjevanje besed med glasnim branjem (otrok prebere »metla« namesto »omelo«), težko pomni rime in zaporedja rim, obračanje, izpuščanje ali dodajanje črk, težave s prepoznavanjem besed, branje je zatikajoče, neritmično, počasno, otrok ima odpor do branja, bralno razumevanje besedila je pogosto boljše kot branje posamezne besede;
- *pisanje* – neobičajen prijem pisala, neobičajen položaj pri sedenju, počasno in težavno pisanje, odpor do pisanja, nedosledna raba velikih in malih začetnic;
- *spomin* – slab kratkoročni spomin (težko pomnijo sezname podatkov), slab dolgoročni spomin, ki je posledica slabe pozornosti in slabih organizacijskih sposobnosti;
- *organizacija* – slabo organiziranje učenja, načrtovanje urnikov, organiziranje pripomočkov in stvari, ki so potrebni za učenje.

Kako pomagati?

- Vaditi črkovanje, branje in pisanje vsak dan,
- ne pretiravamo s količino branja in pisanja, pri izboru in količini naj sodeluje tudi otrok (s tem bo bolj motiviran),
- izberimo besedila in knjige, ki so napisane na, otrokom z disleksijo, prijazen način (črke med 14 in 18 pt, čitljiva pisava npr. Arial, pastelno obarvan papir brez leska, vrstice s 60-timi do 70-timi znaki, s presledki med odstavki, 2-kratni razmik med vrsticami, levo poravnane vrstice),
- v knjigah naj prevladuje dvogovor, da se otrok lažje vživi,
- bere naj kratke in enostavne stavke, jezikovno preprostejše vsebine,
- naj uporablja bralna ravnilca,
- na družinskih izletih, med nakupovanjem, med ogledom razstave... utrjujmo hitrost predelovanja podatkov, spomin, organizacijo,
- igrjmo se besedne in slikovne igre,
- izvajajmo vaje za prepoznavanje in razvoj glasov...

1.2.2 PRIMANJKLJAJI PRI UČENJU MATEMATIKE

Primanjkljaje pri učenju matematike delimo na *diskalkulijo* in *specifične učne težave pri matematiki*.

Diskalkulija je specifična razvojna motnja, ki otroku, kljub normalni inteligentnosti povzroča velike težave pri učenju matematike. Težave se kažejo na področju matematičnega pojmovanja, obvladovanja aritmetičnih dejstev in obvladovanja aritmetičnih postopkov. Otroci imajo težave z usvajanjem pojmov, povezanih s količinami, slabše obvladajo štetje, mestne vrednosti, velikostne odnose in uporabljajo manj razvite strategije reševanja matematičnih problemov. Otroci z diskalkulijo kažejo naslednje značilnosti:

- uspešnost pri ustnem izražanju, branju, pisanju, velike težave na področju štetja, računanja, reševanja aritmetičnih problemov,
- težave pri obvladovanju osnovnih matematičnih znanj (npr. štetje, seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje), ne ve, kdaj mora uporabiti katero operacijo,
- dober spomin za besede, slab za števila,
- težave s časovno orientacijo (zamuja, ne zapomni si datumov, ne zna oceniti časa...),
- težave pri orientaciji, spremembi rutine (načina dela, razreda...),
- težave pri merjenju dolžin, denarja, časa,
- slab dolgotrajni spomin (naučeno snov hitro pozabi),
- težave z iskanjem strategij za reševanje matematičnega problema,
- težave pri usvajanju strategij za igre, kot so šah, video igrice, igre s kartami, spomin...

Specifične učne težave pri aritmetiki so pogostejše kot diskalkulija in so pogojene s/z:

- *slabšim semantičnim spominom* – težave s priklicem aritmetičnih dejstev iz baze podatkov, ker ni bila vzpostavljena dovolj trdna povezava med računom in rezultatom (npr. poštevanika, rezultat seštevanja, odštevanja...),
- *proceduralnimi težavami* – slabše obvladovanje postopkov, ki niso avtomatizirani (npr. težava s sposojanjem in prenašanjem desetih pri pisnem seštevanju, postopek pisnega deljenja),
- *vizualno-prostorskimi težavami* – imajo težave pri matematiki zaradi nezmožnosti vizualizacije matematike (npr. geometrija, reševanje enačb, orientacija na številski črti, postavljanje decimalne vejice, orientacija v prostoru, času...).

Kako pomagati?

- Učenje po korakih,
- povezovanje matematičnih problemov s primeri iz življenja,
- konkretizacija matematičnih problemov/znanj s pripomočki (trodimenzionalni pripomočki – računalno, kroglice, kocke...; slikovne ponazoritve – slika prstov rok, slike za količine...; grafične ponazoritve – številski trak, številska premica, številsko zaporedje...),
- učenje s pomočjo opor (kartončki s postopki računanja, tabele pretvarjanja...),
- verbalizacija postopkov (učimo otroka notranjega govora),
- pomoč pri priklicu matematičnih dejstev,
- različne interaktivne in intenzivne oblike treninga,
- veliko vaj, vendar v manjših časovnih obdobjih (10 minut na dan),
- malo število dejstev, ki naj jih otrok uri naenkrat,
- učenje kompenzacijskih strategij (če ne pomni poštevanka, si pomaga s seštevanjem),
- učenje organizacije zapiskov,
- razumevanje težav s strani odraslih,
- organizacija vrstniške pomoči.

1.2.3 NEVERBALNE SPECIFIČNE UČNE TEŽAVE (NSUT)

Z nebesednimi motnjami učenja so povezane težave v matematiki, pri pisanju (oblika), motnje zavedanja (pravilnost prepoznavanja in interpretiranja) in presoje socialnih situacij. Osnovni primanjkljaj se kaže na področju motoričnih veščin (pomanjkljiva psihomotorična koordinacija, težave z ravnotežjem, težave s finomotoričnimi veščinami), vidno-prostorsko organizacijskih veščin (težave vizualne in taktilne pozornosti/zaznavanja ter prostorskega in časovnega zaznavanja) in socialnih sposobnosti (težave pri usvajanju socialnih veščin, v prilagajanju in na področju emocionalne stabilnosti). Njihova močna področja so pretežno na verbalnih področjih. NSUT niso učne težave v tradicionalnem smislu, ampak bolj motnje življenjskega učenja. V populaciji otrok in mladostnikov je približno 1 odstotek tistih, ki imajo izražene NSUT, vendar je sindrom v porastu.

1.2.4 DISPRAKSIJA

Dispaksija je specifična učna težava. Je motnja procesov načrtovanja motorične dejavnosti, usvajanja motoričnih veščin in izvajanja naučenih motoričnih veščin. Torej izraziti primanjkljaji se kažejo pri organizaciji in izvedbi gibalnih dejavnosti (npr. pogosto padajo, težko se naučijo voziti kolo, drsati, smučati, plesati, imajo težave z lovljenjem žoge, s plezanjem po vrvi, vajah na orodju, hitro se izgubijo, s težavo uporabljajo nož in vilice pri jedi itd. Pogosto imajo težave artikuliranja (ne morejo razločno artikulirati glasov), dobro pa razumejo vsebino govora. Spremljajo jih še težave v zaznavanju - slabše razumevanje pomena sporočil in slabša uporaba sporočil v ustrezni akciji. Kljub povprečnim ali nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim, imajo ti otroci praviloma težave pri načrtovanju in organizaciji misli.

Kako pomagati?

- Dovolj časa, vaj in spodbud za razvoj gibalnih spretnosti,
- veččutno učenje,
- več časa za izvajanje vseh gibalnih dejavnosti,
- prilagojene gibalne naloge,
- razdelitev zapletenih gibalnih nalog na posamezne dele,
- učenje gibalnih nalog po korakih ob obvezni razlagi postopka,
- omogočanje izbire med dejavnostmi (npr. opisuje izvedbo postopka, ki ga izvaja sošolec),
- pomoč pri organizaciji zapiskov,
- raba nastavkov za pisala (da se izboljša drža pisala),
- pisanje v širše črtovje,
- več prostora za posamezno nalogo,
- omogočanje opor pri učenju črk in števk,
- organizacija pomoči vrstnikov,
- spodbujanje otrokovih močnih področij.

1.2.5 SPECIFIČNI PRIMANJKLJAJI NA PODROČJU JEZIKA

Specifični jezikovni motnji pravimo tudi govorno-jezikovna motnja, razvojna disfazija ali zaostanek v jezikovnem razvoju. Povzročajo jo primanjkljaji pri procesiranju znotraj jezika kot tudi primanjkljaji na področju kognitivnih procesov, ki so povezani z jezikovnim delovanjem. Specifična jezikovna motnja najbolj prizadene skladnjo. Predvsem so težave pri oblikovanju jezikovnih sporočil in rabi jezika pri učenju. Primanjkljaji se lahko kažejo v izražanju ali razumevanju jezika. Otrok lahko ima težave z vsebino jezika (pravilno razume sporočila, misli logično, rabi primeren besednjak...), obliko jezika (pomanjkljiva in napačna raba slovničnih pravil jezika) in uporabo jezika (kako jezik uporablja v komunikaciji in za sprejemanje in izražanje znanja).

Kako pomagati?

- Veččutno učenje, združevanje besednih sporočil z vizualnimi podporami,
- spoznavanje in usvajanje besed, širjenje besedišča,
- razvijanje slušne percepcije,
- razvijanje razumevanja jezika in izražanja,
- razvijanje govornih strategij,
- povezovanje govora in telesnih aktivnosti,
- nenehno preverjanje, ali otrok razume, kaj se mu pripoveduje,
- jasen in natančen govor,
- individualni govorni trening (logoped),
- poudarjanje pomembnih dejstev,
- raba pripomočkov in učil (ilustracije, skice, miselni vzorci, računalnik...),
- upočasnen tempo podajanja informacij,
- podajanje abstraktnih vsebin na konkreten način,
- uporabljanje enostavnejših jezikovnih struktur in znanega besedišča...

1.2.6 MOTNJE POZORNOSTI S HIPERAKTIVNOSTJO

Izraz motnje pozornosti s hiperaktivnostjo (ali brez hiperaktivnosti) se uporablja za označevanje skupine motenj z naslednjimi značilnostmi:

- zgodnji nastanek (navadno v prvih petih letih življenja),
- pomanjkanje vztrajnosti pri dejavnostih,
- težnja k prehajanju od ene dejavnosti k drugi, ne da bi bila katera koli dokončana,
- dezorganizirana, pretirana dejavnost.

Motnja pozornosti pomeni nezmožnost osredotočiti se na nalogo in ohranjati pozornost, dokler naloga ni dokončana.

Impulzivnost pa je težnja k hitremu odzivanju, brez premisleka o posledicah dejanja.

Izraz *hiperaktivnost* označuje vedenje, ki je pretirano nemirno in brezciljno, nenehna motorična dejavnost sili otroka k beganju od ene dejavnosti k drugi.

Hiperaktivni in impulzivni otroci terjajo, da jim takoj posvetimo pozornost, prekinjajo pogovore in dejavnosti drugih, težko čakajo, da pridejo na vrsto, ne razmislijo, preden kaj rečejo ali naredijo, slabo predvidevajo posledice svojih dejanj, hitro rešujejo naloge, ne pregledujejo svojih izdelkov...

Kako pomagati?

- Okolje mora biti organizirano z jasnimi pravili,
- predvidljivo okolje,
- postavimo trdne okvire vsakdanjega življenja, ustaljen red obveznosti,
- skupaj z otrokom postavimo dogovore glede kazni in nagrad za njegova dejanja,
- otrokovo upoštevanje navodil nagradimo,
- omejujemo oz. se izogibamo situacijam, kjer mora otrok dalj časa vztrajati v mirovanju,
- minimaliziramo moteče dejavnike v okolju otroka,
- nudimo otroku veliko potrpežljive, naklonjene pozornosti,
- omogočanje mirnega koticčka, kamor se lahko otrok umakne,
- pri pouku in učenju vključevanje otroku zanimivih dogodkov (dramatizirana igra, igra z lutkami, gibalne dejavnosti, slikovno gradivo, menjavanje višine glasu ipd.),
- razdelitev daljših nalog in zadolžitev na posamezne dele, ki so v skladu s sposobnostjo pozornega sledenja otroka,

- navajanje otroka na samonadzor,
- pri učenju raba učnih in tehničnih pripomočkov,
- več odmorov in usmerjenega gibanja...

